

สรุปประเด็นการเสวนา

เรื่อง "ปรับบทบาทภาครัฐ...เปลี่ยนการบริหารประเทศไทย"

ในงานสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2552

วันศุกร์ที่ 2 ตุลาคม 2552 เวลา 10.15 - 12.00 น.

โลกแห่งการเปลี่ยนแปลง: บริบทของการปรับระบบบริหารภาครัฐ

โดย ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ ผู้อำนวยการ SIGA (Sasin Institute for Global Affairs) สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระแสแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในโลกที่สำคัญ

กระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในโลก ทำให้ภาครัฐต้องมีการปรับบทบาทโดยเน้นการทำให้ดีขึ้น (Make It Better) และการลดทอนบทบาทของภาครัฐ (Make It Lean) นอกจากนี้ ภาครัฐต้องมองทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งปัจจัยภายนอกต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยภายนอก

ปัจจุบันโลกสลับซับซ้อนมากขึ้น เป็นโลกที่ไหลลื่น ในลักษณะโครงสร้างที่ไร้เสถียร (Liquid Phase Modernity) ดังนั้น การบริหารการเปลี่ยนแปลงจะต้องอาศัยความร่วมมือและการเชื่อมโยงเครือข่ายมากขึ้น รวมทั้งต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อการเข้าสู่โลกเสมือนจริง

การที่โลกเปลี่ยนไปเป็นโลกที่เลื่อนไหล ได้แสดงสิ่งที่สำคัญกับรัฐสรุปได้ 4 เรื่อง คือ

1) การเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ เกิดการกระจายตัวไปภาคส่วนต่างๆ ประเทศต่างๆ ทำให้เปิดโอกาสทางเศรษฐกิจ การกระจายตัวทางเศรษฐกิจเกิดมากขึ้น

2) เกิดความเสี่ยงกระจายตัว ดังนั้น ปัจจุบันเราอยู่ในสังคมที่มีความเสี่ยงมากขึ้น ความเสี่ยงจะเปลี่ยนเป็นระดับ Global to Global เช่น การระบาดไข้หวัด 2009 การก่อการร้ายระหว่างประเทศ เป็นต้น รวมถึง ความเสี่ยงที่ลงสู่ระดับปัจเจกบุคคลด้วย

3) ความสำคัญของระบบทุนนิยมจะเปลี่ยนไป ระบบ Free Market อาจไม่ใช่คำตอบเพียงคำตอบเดียว ดังนั้น นโยบายของรัฐในการสร้างความมั่งคั่ง การวางแผนกลยุทธ์ภาครัฐต้องให้ความสำคัญความท้าทายในเรื่องทุนนิยม ทำให้เกิด Self Government มากขึ้น

4) ความท้าทายในความเป็นรัฐชาติ

การที่โลกที่เลื่อนไหลทำให้ทุกคนสุขทุกข์ด้วยกัน เกิด Global Common ไม่มีประเทศไหนแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง ต้องอาศัยความร่วมมือ ดังนั้น ควรจะปรับบทบาทภารกิจของภาครัฐภายใต้เงื่อนไขอย่างไร คือโจทย์ที่ภาครัฐต้องพิจารณา

ในอนาคตอำนาจหน้าที่ของรัฐที่มีอยู่เดิมจะเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากเรากำลังอยู่ในโลกของ Liquid Phase เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ความซับซ้อน ทำให้ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยน Mind Set และ Skill Set

ปัจจัยภายใน

เกิดการเสียสมดุล (Imbalance) ใน 4 เรื่อง คือ

1) การพัฒนาการทางการเมือง (Imbalance Regime) ตั้งแต่สมัยจารีตสุยุคใหม่ การพัฒนาของรัฐมีความรวดเร็วเกินไป แต่ความเป็นชาติประชาธิปไตยแต่ระบบราชการยังแข็งแกร่งไม่พอ ทำให้อัตราการพัฒนาไม่เท่ากัน จึงเป็นสาเหตุให้ระบบราชการอึดอัด

2) การพัฒนาประเทศ (Developmental Imbalance) จากเดิมแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เราให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าสังคม จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมเสื่อมทราม ภาครัฐต้องให้ความสำคัญทั้ง

- Clear: สังคมไม่มี Good Governance
- Care: การกระจุกตัวมาก
- Fair: ระบบยุติธรรม สังคมไทยมีจริงหรือไม่
- Share: ปัจจุบัน Sharing Society หายไป กลายเป็นสังคมอุปถัมภ์

3) วัฒนธรรม ประชาชนต้องเผชิญ 4 วัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมโลก (Global Culture) วัฒนธรรมสากล (Cosmo Culture) วัฒนธรรมภายในประเทศ (National Culture) และวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น (Local culture) ซึ่งปัจจุบันเราไม่มีการบริหารจัดการที่ดีและลงตัว

4) การที่โลกมีความไม่แน่นอน เราเผชิญกับความยุ่งยาก ซับซ้อน (Hyper Conflict)

ดังนั้น ภาครัฐที่เคยเป็นกล่องดำ (Black Box) จะต้องมีการปรับบทบาทใหม่ (Realignment) โดยให้ความสำคัญกับการสร้างให้เกิดการสมดุลทั้งเศรษฐกิจ สังคม และทุนมนุษย์ การบริหารจัดการ และวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงบทบาทภาครัฐเพื่อตอบสนองต่อเศรษฐกิจ สังคม และความคาดหวังของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก

การปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐ (Public Sector Transformation) ต้องตอบโจทย์ให้ได้ว่า

- ทำอย่างไรให้ภาครัฐปรับตัวเพื่อให้เกิด High Performance
- ภาครัฐต้องมี 2 บทบาท เรียกว่าเป็น Dual Government
- ภาครัฐจะต้องทำหน้าที่พิจารณาว่า System Failure ภาครัฐจะเข้าไปมีส่วนได้อย่างไร
- ภาครัฐจะอยู่กับโลกใหม่ที่เป็น Multilayer ได้อย่างไร
- ภาครัฐจะเป็น Government of the Government ได้อย่างไร
- การเข้าสู่ Transformation จะเป็นไปอย่างไร

Dual Government

บทบาทภาครัฐจะเน้น 2 บทบาท คือ

1) บทบาทเรื่อง Population การทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีสุข ซึ่งเป็นเรื่องของการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2) การให้ความสำคัญกับกระแสโลก ต้องเข้าใจเรื่อง Global NGOs การทำงานที่ขึ้นกับผลประโยชน์ของโลก เช่น การลงนามข้อตกลงเรื่องต่าง ๆ

นอกจากนี้ต้องมีมุมมองอีกมิติหนึ่ง สำหรับบางเรื่องที่ทั้งภาครัฐกับเอกชนทำไม่ได้ ต้องมองไปสูระดับโลก ดังนั้น ภาครัฐต้องมีความเข้าใจในหลายเรื่องเกี่ยวกับโลกมากขึ้น

Multilayer

ภาครัฐต้องให้ความสำคัญเรื่องความร่วมมือมากขึ้น ต้องมีกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น โดยภาครัฐทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้ภาครัฐจะเปลี่ยนแปลงบริบท แต่วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานยังคงเดิม โดยต้องปรับเปลี่ยนจาก Rule Based ไปสู่ Result Based ปรับจากการเน้น Functional Agenda ไปสู่ National Agenda ปรับเรื่อง Mind Set

ดังนั้น ภาครัฐต้องเคลียร์ตัวเองในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับ Governing ระดับ Directing และระดับ Managing ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เราตอบโจทย์ไปสู่การปรับบทบาทไปสู่ High Performance
